

najinaaman an-najiyyat

version créole de nicole cage-florentiny
poèteesse, sainte-marie (la martinique)

ekstwè lèt

foudwayé

Lè ou foudwayé an mitan tèt
Pa atann ko'w tann
Désod tonnè-a
1973

éséyis

Si nou tout ka wisanti santiman an tjè nou,
Sé pa pou sa pèsonn pé di ko'y powèt;
Sé éséyé sèlman nou ka éséyé
1999

linyorans

Pèsonn pa konnèt mwen
Pasé mwen menm;
Malgwé sa, man sav,
Mwen menm pa djè konnèt kò mwen
1973

konpasyon

Sé lè ou ka sonjé mwenn ti bobo yo fè frè'w,
Ek obliyé pli gwan lapenn yo fè'w
1997

machèt èk plim

Pa lapenn hélé machèt anmwé,
Lè plim ka pèd lakat
1993

pwofési

Toun nonm sé an profèt,
Lavi ka koumansé épi'y
Epi'y lavi ka bout
1988

lakontantman

Si nou té ka pwan:
Rèspé latè èk lézansèt politéyism ka poté,
Espiritjwalism rèlijion Lèkstrèm-Orian,
Vizion èk konstans ki ni an jidayism,
Lanmou épi padon kristjanism,
Chalè épi lafwa lislam
Konpréyansyon èk lespwi ouvè lalayisité,
linité limanism,
Alòs, nou té ké
Nonm ki pli kontan asou latè
1990

***

vizyon

Lè yo konpwann lé-a té rivé pou vyé chèf yo chapé ba kodenn manjé, sé manmay-la fè laronn alantoun-li pou yo kouté dényè pawol-li.

I di yo kon sa:

Libéré lespwi zot dè tou sa ki matérièl, kon mwen-menm fè avan zòt, lè'w wè mwen té ni sèt lanné èk mwen ba an tjanmay bouden vid an kartjé mwen-an jwè-a mwen té pli kontan-an, èk man mantjé obliyé ki sans sa ni lè ou ka ba'y an moun an bagay.

Libéré kò-zot di lapasyon, kon mwen menm fè lè'w wè mwen té ni disèt lanné èk mwen sakwifyé lanmou pou lanmitjé.

Libéré lespwi zot di lakonésans kon mwen mwen fè'y a vensèt-an lè mwen sispann kolektyoné diplom ki té ka mennen mwen direktiman an chimen vanité é non pa limilité.

Libéré kò zot dè lacélébwité kon mwen menm fè lè, a trannsèt lanné, mwen konpwann sété ayen ki mofwazé.

Libéré lespwi zot dè tout katjil métafizik kon mwen menm fè lè, a karannsèt lanné man wimèt lavérité an lanmen lavérité.

Libéré kò zot dè tout modèl jès makak lasosyété kon mwen menm fè lè'w wè man trapé senkansèt lanné èk mwen konpwann lipokrizi moun.

Libéré kò zot di tout moun èk viv séré anba bwa si, kon sa rivé mwen a swasannsèt-an, man pa té ni an sèl zanmi fidèl.

Libéré lèspwi zot di tout kalté modèl pansé kon mwen menm lè mwen sispann matjé, a soisanndisèt-an, èk man déchiré tout liv ki té séparé mwen di lanati.

Libéré zot di kò-zot menm, lè plis posib pou, lè jou-a ké rivé, zot pésa émansipé dè lavi-a zot konnèt-la èk koumansé dékouvè tou sa zot po ko konnèt...

1999

ekstwè lémansipé

lalizé

(avan tout lidé tan èk lèspas)

Mi mwen sé lalizé, ka souflé o travè linivè, van dan vwèl, san limit tan ni lèspas, ka fini laronn mwen an poumon an ti-bébé. Alòs, lavi ka parèt mwen pli fò, pli djòk andidan mwen, mwen ki sé an mòso lavi.

1995

mélodi

(asou an latè ki ritwouvé libète nonm)

Pa davwè yo goumen yonn kont lòt, ni pèp disparèt pran-yo asou an latè ki genyen libète'y; sèl bagay ki rété, an ti mélodi kè an lèspwi imajiné, an lèspwi ki éséyé fè manmay-la rékonsiliyé. Olasa. E an final dè kont sé lanati, épi chan zwézo, pié-bwa'y, lariviyè'y, ki koumansé chanté mélodi lègzistans, mélodi lentèlijans èk lafòs.

Wè, sé mwen-menm lanati té ka chanté.

1997

powèm

(moman sérénité obò la Volga)

Mémwa an pèp chayé an powèm ban mwen, an powèm san mèt, ki ka di kon sa:

Yich mwen,

Si anjou ou trapé gwo-pwèl pou lapéti mwen,

Ek mwen menm ja chapé lot-koté

Lot-bò dlo,

Viv lavi'w, épi fos

Ek, lè wou menm ké vin chapé,

Wou osi,

Vini jwen mwen an gwan syèl-la,

La tout bagay ka ègzisté, èk la pani ayen,

Ou ké trouvé mwen, anlè-a

Ek an plim anlanmen mwen, douvan an fèy papyé,

Ka chèchè anlanbéli

1997

woch-la

(an ti wousspèl lanmou an dézèw Gobi, an Mongoli)

Mi mwen fwa tala tounen an roch san lavi, pèsonn pa jen vin owa mwen. Dé doudou ka gravé lanmou yo anlè roch tala, pwan mwen sèvi témwen pasyon yo èk listwa'w yo.

1995

Konsyans

(pawol antan goumen)

E yo ka enpozé mwen an moun, an moun yo oblijé sipotè mwen. Yonn obò lòt, nou ka goumen ansanm kon nou pé pandan ladolésans nou, épi plis fòs ankò pandan tout jénès nou. Li, i ka chwazi lapolitik pou'y viv, sa ka maché, i ka trapé pouvwa é i ka abizé. Lè mwen mandé'y: «Poutji'w fè sa? La mowal èk konba pasé?», i ka ekspliké mwen kè loprésyon fwè'y té an mal nésésè pou limenm gadé tou sa'y trapé.

Jou tala pawol mwen bout.

1997

lèspwi-a

(lwen tan èk lèspas)

Mi mwen ka déviré an larèl lavi, pli lwen ki tan ka pasé, pli lwen ki tout koté, lwen tout kalté sansasyon èk réalité...

1997

***

zansèt-la

...Alantoun kaye an fon bwa zansèt-la, Lanmò ka lonviyé. Déjà pou yonn, lè'y vini apwann modèl lavi mapipi gwan nonm-la, i pa fè'y ayen. Men vyé-kò-a té ka hélé'y, alòs, i ègzosé'y. Zansèt-la lyannen ko'y épi lanati, kon tout moun avan'y é apwé'y, limenm ka tounen an mosò vérité-a i té éséyé konnèt èk konpwann tout lavi-y. Fanmi-li èk pèp-li kouri vini, soti tou patou, pou gloriyé mapipi-a. An konpanni davwè yo pwan an lodè lansan an kaye-la, déklaré i sen. Anlot konpanni, asiré pa pétèt yo wè an limyé ka chapé di kaye-la, déklaré sé an nouvo pwofèt.

Lèw gadé, pli gwan yich pli gwan yich zansèt-la (ki donk, pli gwan ti yich-li) dékajté an lanvlop oti dènyé volonté vyé-ko-a té matjé, èk i mété ko'y ka li ba tout moun-an:

«Dènyé volonté mwen matjé an lavi mwen. Li'y èk pwan ègzanp anlè'y. Sonjé pa oubliyé ki pèsonn pa vo plis ki anlòt, ki nenpot ki zot, pa plis ki pa yonn andidan zot pa pli bon ki nenpot ki moun.

«Mwen menm-lan, man sé an nonm, pétèt primyé anparmi sa ki libéré lèspwi-yo; sa mwen lé, sé pa èt dènyé, pas nou tout sav ki man pa ni prèmyé ni dènyé anpawmi tou sa ki libéré anvréman.

«Man lé jou-a man ka pati-a sé an jou lafèt lentégrasyon lavérité é libérasyon kosmik. Kanta pou tombo mwen, man lé'y san falbala, an kaye mwen, épi sé mo tala matjé: «Isi-a an nonm gwan savann ka pozé». Mwen lé lapot kaye mwen toujou ouvè, kon antout tan, san pyès travo réparasyon, ladjé anlanmen tan ka pasé èk lanati.

«Yich mwen, mwen lé tjè zot kontan pou mwen pas, pou gwan an koté pé gwan, dawrè i sé an zéro douvan an chif, sa pli gwan ankò, é an tan pé long kon an jou san pen, davwè i pa ayen. Menm mannyè, kèk swa lafos sa ou risanti, davwè sa pa ni pyès potalans ni plis sans anko é kèk swa gwandè sa ou wè, lègzistans-li menm pa ni bout».

me 1996

ekstrè *nonm libéré*

nonm ka fouyé

Man ka trapé'y, lannuit, ka fouyé poubèl; lè mwen fini pwi anko'y, man ka lésé'y andan kaka'y...

Epi man ka mété ko mwen ka djété maléré-a. Pou koumansé, lannuit apré lannuit, épi apré, tou lé bonmaten; anfinal dè kont, tout lasent jounen. Pis kanmarad-la abitjwé ko'y épi travay'li, é olwé i fè'y ka séré kon o koumansman, i ka mété ko'y ka fè ti travay-li an mannyè naw'flaw; Kifè, lè nou jwenn pou dènyé fwa èk ziyé'y tonbé dan ta mwen, sé mwen, wè sé mwen lawont anparé mwen.

1999

***

lentégrasyon

Aprézan plodari mon-boug èk travay la défans bout, Bondyé-Jij, pi po ko té di ayen pwan la pawol pou fè sav sa'y desidé.

Ek mi an limyè nwè anni soti an fant roch'la, an roch ki sé an prizon èk an lespas libété an menm tan. Adan fant-la, ni an silans ki ka envité mwen fè konésans èk Bondyé-Jij, épi kouté'y rann santans-li? San boujé, man ka aproché dè'y pou gadé, zyé fèmen. Mi mwen douvan Bondjé-Jij, pou tann santans-li: inosans; alos man ma réalizé ki mwen tou sèl épi mwen menm, pa ni pyès kontradiksyon ankò: sé lentégrasyon ka koumansé.

Mi mwen douvan pwofèt èk maléré. Man ka fè yonn épi yo, épi Bondjé-Jij, man ka antré anli, pis nou tout ni menm dèsten-an; konsyans, sé garanti ékilib nonm, sé pa èksprézyon tout fasèt disuazyon. Mi mwen adan omnipotans man pa jenmen kité. Mi mwen ka lyannen èk lomnipotans, èk tou sa ki ka ègzisté, èk sa ki pa jen ègzisté, pas, apré lanmò, pa ni zafè partikil anko.

1998

***

nonm ki ka pati

Apré man déviré pabò latè, la man té viv antan matjikaba, man ka kontinyé vwayajé.

Man ka kontinyé viv èk mémwa lavi mwen asou latè, menm apré ti détou mwen-an. Man ka vwayajé kon sa, san pyès limit, adan tan èk adan lèspas.

Man ka avansé an konésans tout bagay èk vérité inivèrsèl, men ni an bagay ka trakasé mwen: sé Nonm, sé lavi nonm é sa i ké divini, sé biennèt-li èk libèté'y.

Pas, san nonm, ki sans lavi èk lanmò? Ki sans lomnipotans épi dé koté'y: konésans épi vérité?

Man ka mandé kò mwen: poutji nonm pé pa santi ko'y byen asou latè?

Mwen ka kwè an lavi apré lamo pis mwen menm ka palé ba zot-la, mwen za janbé dlo. Men ki divini lavi'y asou latè-a? Kouman sa pé ranjé? Sa mwen pé fè?

Sé lanmò sèlman ka fini épi lafen èk vorasité, épi rèv sa ki serviab é sa ki vayan. Sé lanmò ka mété égalité ant tout moun.

Man an katjil asou divini nonm... Men mwen menm, ès man pa migannen épi'y, épi linivè, san konté tan épi lèspas, an lavi kon an lanmò ? Poutji man ka pété tèt mwen anlè sa?

Man ka vwayajé, man libéré di tout bagay, sa ki matjé kon sa ki pa matjé. Man an vwayaj, émansipé di nonm èk problèm-li, èk lapenn-li. Man émansipé, man libéré di tout bagay, jik di lémansipasyon, di tout konésans, di libèté inivèrsèl. Ek Nonm libéré tou, libéré di Papa la Kréasyon. Bondjé menm libéré dè chaj nonm.

Man libéré; nonm libéré, Papa La kréasyon libéré.

Man lib; nonm lib èk Papa La Kréasyon lib.

1999

ekstrè *nonm ki ka révé*

dèniyé-a

Dan dènyé moman lavi'y, nonm-lan ki ka révé-a rivé touvé, aprè anlo katjil:

Bondjé ka nèt, ka grandi èk viéyi an lespri moun. Sa ki ka konsidéré i fèt kon yo, ka kwè ki bondjé kréyé nonm pou distrè ko'y; ki donk yo menm ka anmizé kò yo. Men sa ki ka viv an lakrent bondjé, ka viv san viv. Afòs chèché an Bondjé ki fèt kon yo, ka viéyi épi tan ka pasé èk garé adan sa ki yé épi sa ki pa ka ègxisté, Nonm ka obliyé ki lanmò ka éfasé é lyannen an menm tan épi sa i ka chèchè obyen sa i poko ka chèché.

Nonm, ki sé an moun ka katjilé, lè'y ka sonjé lanmò, i ka krenn'li ankò plis. E sé pou sa i pé pa atenn libéasyon osi fasilman ki lé zot kréyati lanati èk linivè. I ni pou goumen pou admèt lidé libéasyon.

E lè i ka révé lavi ka kontinyé lè lavi fini, i ka kwè ki lavi tala parèy épi sa i té konnèt avan, i lé sé an lavi éternèl. Men si lavi té éternèl, ès i pé té ké san pyès gou? Es nonm pé té ké vini Bondjé?

Adan rouchach lafwa, nonm ka élwanyé ko'y di frè'y. Es i pa sé pé profité pou raproché di koye menm é dè limanité?

Lafwa sé bwé sovtaf nanm-li - men an sovtaf ki pa sèten - men sa ki pli importan, sé travay pou tout limanité.

Avan, nonm té ka respèkté lanati. Jodi-jou, i ka sisé sibstans lanati, i ka fòsé'y. Es nonm ké pé préservé lègzistans-li adan an mond ki ka alé tèlman vit?

Nonm ki an katjil ka di koye, pou fini, pa ni pyès chimen pou an limanité ki divizé asou kèsyon diférans ras, lang, latè, sa moun ka kwè, an limanité ki ka sonjé profi sèlman, ki ka obliyé sa ki ésansyèl.

2000

kantik

9

Mwen sé ti-bébé, jenn braye,
Vyé kò, sa ki pa ka bout,
Mwen sé papa, mwen sé fatig,
Manman, la rékolt

Mwen sé sa ki pani lavi, man sé mouvman,
Lakilti, fwi lavi-a,
Mwen sé sa ki byen, an kado
Lèmal, lanmizè

Sé mwen lanmou, lakonpasyon,
Labsans lanmou, mékontantman,
Mwen sé lèspérans,
Larichès, ladestiné

Mwen sé katjil, lavérité,
Lafwa, sa tout moun lé,
Mwen sé an moun ka wè èk sa moun ka wè,
E tout zétwal ki ka volé nan syèl

Sé mwen lavi, lanmò,
Sa ki ka ègxiaté, sa ki pa ka ègxiaté,
Man sé Bondjé, limortalité,
Tout, ayen

Mwen sé Nonm

2000

11

Mwen ka ègzisté, donk, man rèsponsab;
Ou ka ègzisté, donk, ou rèsponsab osi;
Nou ka ègzisté, donk nou tout rèsponsab;
La kozalite ka ini nou,
Pis nou solidè;
Pou sa ki dous èk pou tout batmanman,
Nou oblijé
2000

ekstrè *alga-oméga*

tala ka alé-a

mi lo tan gaspiyé
Afòs révé
Ka atann an rankont, an ti-bo;
Mi lo tan gaspiyé
Ka imajiné sa ki pa posib, ka révé;
Mi lo tan pèdi
Asou latè, an lanmè é dan lézè,
Ka èspéré fè an ti-ron, an voyaj;
Bondjé! Men mi lo rigré
Pou tout tan gaspiyé pou ayen!
2002

lavi

Man ka maché adan chimen déviré lavi,
Lavi man za éséyé konprann, èk analizé,
Sé pa filozofi ki té mantjé mwen,
Men mwen touvé plis kèsyion kè mwen trapé répons
2002

dènyé pléré

Fini koulé:
Sé sanglo dépar;
Es yo ké tris, obyen cho,
Kon lè moun ka séparé?
Obyen, djé, plen lanmizik,

Kon lè an nonm trapé libérasyon?

Dènyé pléré fini koulé,
Kon toran,
Mi y i ka envité mwen batjé,
E mi man ka batjé
Epi an lakontantman ki pa ni non!

Man ka chanté an ti kantik,
An kantik dépar man po ko jen matjé;
Man ka chanté'y pou premyé fwa,
Man ka santi fòs mwen ka kité mwen
Pou dènyé fwa;
Man ka kontinyé chanté,
Ka èspéré an ké pé pati lè chanté-a ké bout;
Mwen ka chanté toujou,
Mi mwen ka alé,
Mi mwen, dan lajwa, ka chapé monté!
2002

***

adan bokantaj pawol

kaen

Ki sa'w fè-a, Kaen, é ki sa yo fè di'w? Es ou tjwé frè'w la, obyen ès sé nonm ki fè'w poté krim tala, apré i kréyé'w an tèt-li?
Si sa vré ki Bondjé té préféré Abèl pasé'w, si i aksèpté kado'y é rifizé ta'w tou kon i rifizé lanmou'w pou'y, si'y pa rikonèt travay ou, man paré jòdi pou konpwann-ou, wou, nonm san lafos lespwi èk fizik. Men si'w wè sé Abèl ki té tjwé'w malgré tout lanmou Bondjé té ba'y, alos, man pa té ka janmen padonen'y.
2002

lakonpasyon

Man ka viré trouvé'y, laba-a, i krisifié. Man ka viré jwen-li, laba-a, ka pousé sakrifis jis adan lanmò pou sové an moun. Pa bizwen palé, pis nou za yon-a-lot-
yon-dan-lot
2002

moulen

Man ka chèché'w dépi lontan, misyé Servantès, men sé Don Kichot sèlman mwen ka jwenn, asou chouval-li, Rosinant, ka alé bo moulen van'y, épi Sancho, bon zanmi'y, anlè an milé, ka suiv-li.

Ou imortalizé Don Kichot, misyé Miguel, adan lespwi èk imajinasyon moun, é sa dous; pas man pa ka wè'w ka chèché dot bagay ki istwa Don Kichot, ki pa dot ki wou menm.

Woulo pou lavanti, woulo pou tou sa nou ké dékouvè, épi Don Kichot èk Sancho!
2002

dag

Sé wou dézyèm ki rivé sèkrète jénéral Organizasyon lé Nasyon Zini, misyé Hammarskjold. Ou sé moun la Suèd, péyi ki pa konnèt ladjè dépi lontan, wol-ou sété konsolidé lapé asou latè. Nonm vayan, ou travay pou organizasyon-an trapé lotonomi désizyon, èk ou rivé trapé sa. Fout sa rèd jodi, di wè ki menm organizasyon tala, sé potdrapo inilatéralism èk lapansé inik.
2002

yich

Yich-ou, misyé joj Wachinton, wou, libératè Lézéta Zini ; yich ou, wou ki travay épi lentégrité é jistis pou limanité pli dous, gadé yo, dé syèk apré ou pati, gadé yo a prézan ka konkéri lèspas jis laplanèt Mars, ka chèché lasous dlo, ka kité tout bon dlo latè-a anba polisyon, ka lésé an kré'y maléré mò swèf!

Es sésé yich tala ou té lé, Wachinton?
2002

ekstrè
sonjé

pawol douvan

Yich mwen,

Tann fwa, granpapa'w té di mwen kon sa ki chif té tjwé'y, i té lé di kè travay ladministrasyon é kontabilité té anpéché'y ékri.

Men mwen, an té ké di'w ki sé matjé ki tjwé mwen pas man pasé tan mwen ka matjé bagay ki pa té ni ayen a wè épi sa yo ka kriyé literati.

Sa vré sa té nésèsè é ni moun ki aprésyé sa; sa pèrmèt mwen genyen lavi mwen. Men sa anpéché mwen matjé literati, ki sé sèl richès lakréyasyon.

Wou, ki an rouchach lémansipasyon,

Sav ki tout nonm ni rasin yo é i ni pou pòté fièrté rasin-li; sa ki ka konté sé kalité sé rasin-la, sé pa défo yo.

Rasin-ou ka pwan sous-yo dépi latè lé profèt, lé zapot èk lé sen. Man pa lé palé sèlman dè sa tout moun konnèt; men mwen ka sonjé osi tout profèt, zapot, èk sen ki té enmen aprann é di tout nonm ki éséyé viv dapré valè é prensip tan yo.

Rasin-ou, yich mwen, yo Lorian, ki sé sant latè:

Lé Zaraméyen, ki dékouvè Sèl Bondjé ki ni, El, ba'w an non, Naaman, ki vlé di sèvitè El. Kanta pou Naaman, an siryen ki té chèf lawmé araméyen, i trapé djérizon lalèp an névièm syèk avan Jézi Kris pa davwa profèt Elizé plonjé'y sèt fwa an dlo larivyè Jouden. E lang araméyen, sé lang lè Kris.

An plis, ou sé yich la Fénisi lé Cananéyen, ki envanté lékriti; yo pa gadé'y lontan men yo anrichi ko yo a koté sivilizasyon lé zot, é yo pèd lidantité yo.

Ou sé yich arab ki défann la jistis épi anlo kouraj, é sa, yo pa ka djè wè sa jodi jou.

Ou sé ti manmaye lè Liban: réyisit-li sé an ègzanp pou chak moun an péyi-a, menm si o nivo lanasyon sa pa djè bèl pas sèl bagay ka konté, sé merkantilism.

Pou fini, ou sé yich Légliz Lorian ki divizé jodi men yo pé tann toujou kantik ki ka gloriyé Bondjé rézonen.

Ou pé pòté fièrté tala, yich mwen. Poté'y wo é sonjé, an tout tan é avan tout dot bagay, ki ou sé ti manmaye aprézan men osi yich tout limanité.

Pa obliyé ou sé yich an fanmi, é pèsonn adan fanmi tala pa jen oprimé an dot moun. Pas pou viv tout limanité'y fok nonm sispann oprimé lé zot. Libéré konsyans-ou menm si'w an fon an prizon apré an mové jijman olyé ou chajé'y épi an libété ou pa mérité...

1998